

Halkla İlişkiler Alanının Kamuoyu Oluşturma Çalışmalarında İdeolojik Mesaj Aktarımı Aracı Olarak Şiir Sanatına Dair Bir Değerlendirme

Meltem Çiçek

Maltepe Üniversitesi MYO Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı, İstanbul
ORCID: M. Çiçek (0000-0003-1072-7820)

Özet

Halkla İlişkiler ve Tanıtım disiplinin amaçları arasında; kamuoyu oluşturma ve rıza üretimi gerçekleştirme yer alır. Hedef kitle üzerinde davranış değişikliği gerçekleştirmek, tüketicinin zihnine ve kalbine dokunarak onu ikna etmek üzere farklı araç ve mecralar kullanılarak mesaj aktarımı gerçekleştirilir. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde; edebiyattan tarihe, sosyolojiden antropolojiye, görsel sanatlardan müziğe kadar uzanan geniş bir yelpazede disiplinler arası yaklaşıma sahip olmak gerekmektedir. İletişim Bilimleri uzmanları yetiştiren üniversitelerin de disiplinler arası yaklaşımla eğitim vermesinin, Halkla İlişkiler faaliyetlerinin amacına ulaşması için planlanan çalışmaların etkisini arttıracığı düşünülmektedir. Bu yaklaşımla araştırmada, edebiyatın kamuoyu oluşturma konusunda önemli bir araç olmasından yola çıkılarak Necip Fazıl Kısakürek'in şiir anlayışı, "şiir aracılığıyla kamuoyu oluşturma" açısından analiz edilerek betimlenmiştir. Çalışmada, Alımlama Kuramı yaklaşımıyla Nitel Araştırma Yöntemlerinden Betimleme Yöntemi kullanılarak şiirlerin söylem analizi yapılmıştır. Edebiyat çatısı altında özellikle şiirin kamuoyu oluşturmada adı konulmayan bir Halkla İlişkiler etkisi olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Halkla İlişkiler, kamuoyu, ideoloji, şiir, Necip Fazıl Kısakürek

An Evaluation on The Art of Poetry as a Tool of Ideological Message Transfer in Public Relations

Abstract

Among the purposes of the Public Relations and Publicity discipline; forming public opinion and producing consent. In order to change the behavior of the target audience and to persuade the consumer by touching their mind and heart, a message is transferred using different tools and channels. In achieving these goals; it is necessary to have an interdisciplinary approach in a wide range from literature to history, from sociology to anthropology, from visual arts to music. It is thought that universities that train Communication Sciences experts also provide training with an interdisciplinary approach, will increase the impact of the studies planned to achieve the purpose of Public Relations activities. With this approach, in the research, starting from the fact that literature is an important tool in creating public opinion, Necip Fazıl Kısakürek's poetry understanding was analyzed and described in terms of "creating public opinion through poetry". In the study, discourse analysis of the poems was made by using the Description Method, one of the qualitative research methods. Under the umbrella of literature, it has been revealed that especially poetry has an unnamed Public Relations effect in forming public opinion.

Keywords: Public Relations, public opinion, ideology, poetry, Necip Fazıl Kısakürek

1. GİRİŞ

Sanat ve edebiyat; iletişimi ve problem çözme sürecini kolaylaştırma, kamuoyu oluşturma amacıyla iletişim teknisyenliği, 'rıza mühendisliği' olarak ifade edilen Halkla İlişkiler disiplininin kitle iletişim araçlarından biridir. Kamuoyu kitle iletişim araçları sayesinde toplumsal sorunlar üzerine düşünür ve bir kanaat oluşturur. Bu bağ-

lamda, edebiyat eseri bir kitle iletişim aracı olarak görülmelidir. Edebiyat eseri aracılığıyla hedef kitleye mesaj iletilir ve kamuoyunda istenen davranış değişikliğinin gerçekleştirilmesi için adeta enjeksiyonla verilen bir ilaç gibi hızlı ve doğrudan bir etki göstermesi bakımından edebiyat eserinin toplumsal işlevi önemlidir. Hedef kitlede, gereksinimleri karşılamak amacıyla davranışlarla ilgili onay yaratmak için bilgi vermek ve ikna etmek olan Halkla İlişkiler disiplini, bu işlevini edebi eser aracılığıyla gerçekleştirebilir.

Düşünsel üretim sürecinin dayandığı söylemin vazgeçilmez aracı dil, temsil ettiklerini toplum için anlamlandıran bir göstergeler dizisidir. Dil, o dili konuşan insan-

*Yazışma Adresi / Address for Correspondence:
M. Çiçek, Email: meltemcicek@maltepe.edu.tr

Geliş Tarihi / Received Date: 08.03.2021
Kabul Tarihi / Accepted Date: 25.03.2021

Doi: 10.26701/uad.892947

ların zihinlerini biçimlendirir, yaşam algılarını ortaya koyar. Her söylem, ideoloji taşımaktadır. Bu noktada da ikna ve rıza üretiminde de söylemin alanı bir ideolojik mücadele alanı haline gelir ve ideolojik söylemde özneyi ikna amaçlanır. İdeoloji; din, mitoloji vb. simgeler tarafından dil aracılığıyla işlenir. Söylem ve ideoloji arasında iç içe bir ilişki söz konusudur (Van Dijk ve ark., 2003).

Söylemin amacı, alıcıyı etkilemektir. Bu amaçla taraflı özne olarak işe başlanır. Söylenenler aslında retoriksel bir icradan ibarettir yani gerçeklik ve bilmek ikincil konumdadır ve böylece de dilin tam olarak ideolojik kullanıldığı söylenebilmektedir. Klasik ideolojinin çıkar gözetme ve ikna ile sınırlı olmadığı bilindiğinden söylemin ideolojinin amaçları doğrultusunda maskeleyme, evrenselleştirme, doğallaştırma, rasyonelize etme ve meşurlaştırma gibi birçok işlevi de yerine getirmeyi hedeflediği söylenebilecektir (Eagleton, 2011).

İdeoloji, bir anlam meselesidir ve bu anlamda da edebi eserler söylemlerinin arkasında dile getirdikleriyle beraber sözün ötesine giderek ideolojik görüşleri ifade eder. Şiirin ideolojik düşüncüyü kamuoyuna aktarma görevi de bu anlamda önem taşımaktadır. Şiir sanatı, farklı sanat dönemlerinde sanatsal özellikleri bakımından değişiklik gösterse de özünde insan ve toplum meseleleri yatar. İdeolojiler, düşünceler üst düzeydeki katmanda yer alırken şiir, derin sularda varlık bulur ve toplum tarafından da beslenir.

Bu çalışmanın amacı; Halkla İlişkiler alanında disiplinler arası iletişim etkinliklerinin kamuoyu oluşturma çalışmalarında kullanıldığını, edebiyatın bir Halkla İlişkiler aracı olduğunu ortaya koymaktır. Araştırmada; şiir aracılığıyla ideolojik mesaj aktarımının gerçekleşmesi, Necip Fazıl Kısakürek şiirlerinde kamuoyuna verilen mesajlar betimlenerek ortaya konulmuş şiirin etkili bir Halkla İlişkiler disiplini iletişim aracı olduğu görülmüştür.

2. YÖNTEM

Araştırmada Nitel Yöntem kullanılmış; Alımlama Kuramından hareketle Amaçlı Örneklem üzerinden elde edilen bulgular Söylem Analiziyle çözümlenerek Betimleme Yöntemiyle ortaya konulmuştur. 1960'lı yıllardan itibaren edebiyat eserinin yorumu ile ilgili noktada okuyucunun işlevini de incelemeye başlayan Alımlama Kuramı, sanatın tanımıyla değil, anlam sorunuyla ilgilenmektedir. "Esere anlamı yazar mı okur mu veya sözcükler mi yüklemektedir?" sorusunun yanıtını arayan kuram, yorumbilim (hermeutics) tarafından ortaya atılmıştır. Buna göre eserin anlamı bir duygu meselesi değil, düşünsel ve bilgisel bir meseledir. Edebiyat eserinde genellikle anlam okuyucuya direkt olarak değil; sosyal meseleler, kültürel değerler ve ideolojiler çerçevesinde verilir. Anlam, metindeki ipuçlarına göre okuyucu tarafından kurulur. Okuyucunun zihinsel bir çabayla anlamı bütünlemesi, bir nevi de sanatsal zevk ortaya çıkarmaktır (Moran, 2007).

Söylem analizi yöntemi; metinler aracılığıyla oluşan anlamla ilgilenir. Bu yöntem, sosyal ve kültürel araştırmalarda tercih edilen bir araştırma yöntemidir. Söylem analizi yoluyla dil-anlatım incelemesi yapılır. Bu incelemede, dilbilgisinin ötesinde ifadenin arkasında, satır arasında yatan anlam incelemesi gerçekleştirilir. Bu noktada söylem analizi çok boyutlu bir şekilde gerçekleştirilen tarihsel ve eleştirel bir analiz modeli olarak görülür (Sözen, 1999). Söylem Analizi; hem dilin sosyal eylem yönünü vurgulayan konuşma-eylem teorisini hem de insanların günlük olaylarda dili nasıl kullandıklarını ele alan ethnometadolojiyi kullanır. Bu bağlamda Söylem Analizi Yöntemini, anlamın çeşitliliğini ve değişkenliğini araştıran, hermeneutik ve sosyal göstergebilim olarak ifade etmek mümkündür (Elliott, 1996). Söylem analizinde; dilin toplumsal bir kurum olma niteliği göz önünde bulundurularak metnin arka planı, alt yapısı, ideolojik ve hegemonik yapı göz önünde bulundurularak metin incelenir. Nitel araştırmalarda bu özellikleri nedeniyle söylem analizi yöntemi son yıllarda öne çıkan bir araştırma yöntemi olarak tercih edilmektedir (Çelik ve Ekşi, 2008).

Araştırmanın örnekleminde yer alan Necip Fazıl Kısakürek'in şiirleri;

- Millî ve muhafazakâr ideolojiyi konu alan şiirler,
- İslamiyet'i ve metafizik konuları ele alan şiirler,
- Doğu-Batı meselesini konu alan şiirler olmak üzere tematik olarak üç ana başlıkta incelenmiştir.

3. HALKLA İLİŞKİLER DİSİPLİNİNİN KAMUOYU OLUŞTURMA İŞLEVİ EKSENİNDE KAMUOYU VE İDEOLOJİ ÜZERİNE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Peltekoğlu (2016)'ya göre halkla ilişkiler, farklı zamanlarda farklı yöntemler ve farklı uygulamalarıyla; tanıtım, bilgilendirme, ikna ve katılımdır. Halkla İlişkilerde amaç; kitle iletişimini yönetmektir. Bu iletişim çabasında amaç; kamuoyunu etkilemektir. Halkla İlişkiler disiplininin, manipülatif iletişim olduğuna dikkat çeken görüşlere vurgu yapan Chomsky (2001), Halkla İlişkiler faaliyetlerini, kamuoyu oluşturma ve propaganda endüstrisi olmakla eleştirmektedir. Rıza üretimi, kamuoyu oluşturma ve ideolojinin yayılması noktasında Halkla İlişkiler, çok yönlü çalışmalarını sürdürmektedir.

Latince idea (düşünce) ve logy (bilim) sözcüklerinin birleşimiyle oluşan Fransızca kökenli ideoloji sözcüğü, Türk Dil Kurumu tarafından; "*Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü*" (www.tdk.gov.tr) olarak tanımlanmıştır.

İdeoloji kavramı; siyaset bilimi, felsefe, sosyoloji, iletişim bilimleri, antropoloji gibi birçok disiplini de bünyesinde barındırır. Bu bağlamda kavram çok katmanlıdır. İdeoloji kavramı, ilk olarak Destutt De Tracy'nin ifadesinde yer alır; "*herkese doğru düşünme olanaklarının sağlana-*

cağı fikir bilimi” anlamında kullandığı bilinir. İdeoloji, inatla savunulan ve ne pahasına olsun vazgeçilmeyen inançlardır ve insanın tüm duygularını da bu doğrultuda harekete geçirir” (Mardin, 1976, ss. 8-15). Fikirlerimizin geçerliliğini sorgulaması bakımından sosyal bilimlerin kaygan bir kavramı olarak kabul edilen ideoloji kavramı, ilk kullanıldığı dönemlerde üzerinde “düşüncelerin bilimi” anlamını taşır. Terim, daha sonraları nesnel olmayan düşünce ürünü olarak tanımlanmıştır. İdeoloji kavramı üzerine yüzyıllar içinde çok farklı tanımlar yapılmıştır:

- “Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi
- Egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler
- Egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya hizmet eden yanlış fikirler
- Toplumsal çıkarlar tarafından güdülenen düşünme biçimleri
- Eylem amaçlı inançlar kümesi
- Anlamsal (semiotik) kapanım” (Eagleton, 2011, s. 18)

Jürgen Habermas’a göre ideoloji, iktidarın çarpıttığı sistemli bir iletişim tarzıdır ve bu bağlamda da çıkar gözeten rasyonalitenin özgürleştirici eleştiri şeklidir. Düşünür, ideolojinin sistemli bir biçimde çarpıtılmış bir iletişim biçimi olduğu fikrini ileri sürer ve kavramı kelime anlamı olarak da bu şekilde kullanır (Habermas, 2007).

Althusser (2014) ise ideoloji kavramını, Marksist kuramı psikanalizle birleştirmek suretiyle insani özelliğin oluşumuyla kavramsallaştırmış, ideolojiyi düşünceler toplamı şeklinde gören düşünürlerden ayrılmıştır. Althusser de ideolojinin, tıpkı Freud’un bilinçdışı için ortaya koyduğu düşüncede olduğu gibi öncesiz ve sonrasız olduğu düşüncesindedir. Düşünür, ideolojinin maddi olduğunu, bir ideoloji sayesinde ve bir ideolojinin altında var olabileceğini belirterek ideolojinin bireyi özne haline getirdiğinin altını çizer. Bir başka deyişle ideolojiler özne sayesinde özne için varlık gösterir yani ona tabidir. İdeoloji özneye neyin “var, iyi ve olanaklı” olduğunu bildirmek suretiyle özneyi kendine tabi etmektedir. Althusser’e göre ideolojinin tarihi yoktur ve kurucu kategorisi ise öznedir. Althusser, ideolojiyi toplumsal bir hitap süreci olarak görmüş ve ideolojinin bireye özne olarak seslendiğini ifade etmiştir. Althusser’in ideolojiye bakışı, kitle iletişim araçlarını da bu bağlamda düşündürmektedir. Kitlelere aktardığı sayısız ileti sayesinde kitle iletişim araçları, egemen ideoloji açısından önemli bir rol üstlenmektedir. İdeolojik Aygıtlar, kitleleri yönlendirerek egemen ideolojinin kabul görmesini, yeniden üretilerek sürdürülmesini ve dolayısıyla da sistemin devamını sağlar (Althusser, 2014). İdeoloji, toplumu oluşturan bireylerin tutum ve davranışlarını belirleyen unsurlar arasında bir yere sahiptir. İdeoloji kavramının niteliklerinden yola çıkarak kamuoyu kavramı ve kamuoyu-ideoloji bağlamı, kavram-

sal çerçevede açıklanmalıdır.

Kamuoyu sözcüğü; Latince “publicus” ve “opinion” sözcüklerinden türemiştir. İngilizce’de “public opinion” olarak ifade edilir. Elizabeth Neumann, İngiliz filozof Joseph Glanvill’in 1661 yılında yazdığı Dogmatik Yaklaşımın Boş Gururu adlı eserinde, “kanaat ortamları”ndan ilk kez söz ederek kavramı kullandığını belirtir. Kamuoyu, insanın toplumsal doğasına dayanan toplumsal uzlaşmanın oluşumunu ve korunmasını sağlayan ve kamuda gerçekleşen bir süreçtir ve kamusal davranışların temelini oluşturur. Toplumsal ve siyasi bakımdan çok güçlü olan kamuoyu, dinamik bir süreçtir (Neumann, 1996, ss. 264-273). Kavrama dair; çoğunlukçu, herkesi kapsayan, konsensüse dayalı ve kurgusal kamuoyu olmak üzere dört yaklaşım söz konusudur. Çoğunlukçu yaklaşım, bireylerin kanaatlerini dikkate alır ancak çoğunluğun kanaatleri önem taşır. Herkesi kapsayan kamuoyu yaklaşımı ise kamunun bir dizi kanaate sahip atomize bireylerden oluştuğu fikrindedir ve bireylerin kanaatlerinin toplamı kamuoyunu oluşturur. Konsensüse dayalı yaklaşımda kanaat, müzakereye dayalıdır. Kurgusal kamuoyu yaklaşımına göre ise kamuoyunun hiçbir zaman var olmadığı görüşünü ortaya koymaktadır (Herbst, 1993, ss. 439-44; Akt. Kükreler 2011, s.194). Kamuoyu tanımlarında daha çok herkesi kapsayan kamuoyu ve çoğunlukçu anlayışa ve konsensüse dayalı yaklaşımlar yer alır (Hasdemir, 2007). Kamuoyu kavramı, bugünkü literatür anlamıyla da ilk olarak 1661 yılında “kanaat ortamı” anlamında kullanılır. Bu bağlamda kanaat ortamı sayesinde kamuoyu oluşturma, Halkla İlişkilerin işlevlerinden biridir.

4. NECİP FAZIL KISAKÜREK’İN ŞİİRLERİNİN İDEOLOJİK MESAJLAR VE KAMUOYU OLUŞTURMA EKSENİNDE ANALİZİ

Eski çağlarda anonim bir ses ve kamusal bir varlık olan şiir, toplumların değişimlerini de yansıtır. Bir duyguyu, düşünceyi uyandırmak için şiirsel sözünün karakteristik izi dahi yeterlidir (Batur 1979: 28). Dil, ideolojinin maddi biçimi ve ideoloji tarafından kuşatılmış olduğundan söylem, yapının yeniden üretimine etki etmektedir. Toplumsal pratiğin, metnin üretilip dağıtılmasının ve çözümlenmesinin bileşimi olan söylem; ideolojinin yeniden üretiminde başrolde. Toplumsal ilişkiler söylem aracılığıyla oluşmaktadır (Van Dijk ve ark., 2003). Dolayısıyla retorik, edebiyat; kamuoyu oluşturmada ve ideolojinin yayılmasında toplumda önemli rol oynar.

1900’lü yılların başında Türk Edebiyatı; İslamcılık, Ulusçuluk, Sosyalizm gibi birtakım ideolojik düşüncelerle beslenmiştir. Davasının arkasında duran güçlü hitabetiyle kitleleri peşinden sürükleyen Necip Fazıl Kısakürek de Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Türk şiirine felsefi, dinî, ideolojik ve hikemî söyleyişleriyle imza atan şairlerimizden biridir. Necip Fazıl’a göre ideal toplum, İslami ve milli temellere dayanmalıdır. Bu bağlamda Kısakürek’in ideolojik düşüncesini ortaya koyarken ön-

celikle muhafazakâr ve milliyetçi düşünce üzerine bilgi vermek gerekir.

Muhafazakâr ideolojinin temelini; din, otorite, akıl, toplum ve gelenek oluşturmaktadır. Din, bireyin karakterini biçimlendirmesi ve bireye yön vermesi açısından önemli bir unsur olarak görülmektedir (Harris, 2004). Muhafazakâr ideolojide toplum, geçmişten geleceğe uzanan organik, canlı bir yapıya sahiptir. Toplumu oluşturan parçaların da toplumla uyumlu olmasını bekleyen muhafazakâr düşünceye göre din, gelenekler ve ailenin korunması lüzumludur. Eksikleri ve kusurları olan birey, doğru tercihler yapabilmek için ailenin rehberliğine ihtiyaç duyar (Özipek, 2004).

Kısakürek'in düşünce dünyasında önemli bir yeri olan milliyetçilik hareketi, 18. yüzyılın ikinci yarısında, Fransız Devrimi döneminde gelişerek dünyaya yayıldığı söylenir. Milliyetçilik hareketini, tarihin belli bir döneminde toplumsal ve entelektüel öğeler ortaya çıkartmıştır ve bu hareketin kökeninde halk egemenliği fikri yer alır (Selçuk, 2012). Avrupa'da milliyetçilik çağı olarak ifade edilen 19. yüzyılda milliyetçilik, ahlaki ve felsefi boyutla varlık göstermiştir (Smith, 2004). Fransız Devrimi sonrasında milliyetçilik terimi; milletin kendisinin efendisi olduğunu ortaya koyan bir kavram olarak literatürdeki yerini almıştır. 19.yüzyıl sonuna gelindiğinde kavramın; milli marş, milliyetçi şiirler, törenler, milli tatiller gibi semboller aracılığıyla bir halk hareketi şekline büründüğü görülür (Heywood, 2010). Milliyetçilik kavramına dair önermeler, şu şekildedir:

“Dünya, her biri kendi bireyselliği, tarihi ve kaderi olan milletlere bölünmüştür.

Millet, siyasi ve toplumsal gücün kaynağıdır. Millete bağlılık tüm sadakat bağlarının üstündedir.

İnsanların özgür olmak ve kendilerini gerçekleştirmek için bir milletle özdeşleşmeleri gereklidir.

Dünyada barış ve adaletin hakim olabilmesi, milletlerin özgür ve güvende olmasıyla mümkündür (Smith, 1991, s. 121; Akt. Gökalp, 2007, s. 287).

Türk muhafazakâr milliyetçiliği; Osmanlıcılık, İslamcılık ve Turancılık temelinde şekillenir. Bu ideolojik düşünceye göre Türk kültürünün unsurları, Müslüman dini inançları ve Avrupa'nın bilim yönü birleştirilmiştir (Tokluoğlu, 2013).

Necip Fazıl, Büyük Doğu Dergisindeki yazılarının yanı sıra milliyetçi- muhafazakâr düşüncelerini içeren konferanslarında görüşlerini dile getirmiştir. Kısakürek, “üstad” sıfatıyla bir kanaat önderi olarak kamuoyuna hitap etmiştir.

4.1. Milli ve Muhafazakâr İdeolojiyi Konu Alan Şiirlerin Analizi

Necip Fazıl, milliyetçilik ile İslam bağına kurmuştur. Ahmet Kabaklı, Necip Fazıl'ın edebiyatımızda Abdülhak

Hamit'ten sonra felsefi duyusu şiirde yaşatan bir isim olduğu görüşündedir. Kültür Bakanlığı ve Türk Edebiyatı Vakfı'nın 1980 yılında Sultanüşşuara (şairler sultanı) ödülü verdiği Kısakürek, eserlerinde dini ve milli fikirleri işlemiştir. Eserlerinde çağdaş bireyin buhranlarını mercek altına alan Kısakürek, çözümün İslâm'da olduğu vurgusunu yapar (Kabaklı, 2005).

Büyük Doğu Marşı şiiri, Kısakürek'in “Büyük Doğu” ideolojisinin mesajlarını aktarır. Büyük Doğu Dergisi, Necip Fazıl Kısakürek'in 1943-1978 döneminde çeşitli aralıklarla çıkarttığı bir fikir dergisidir ve adını Kısakürek'in Türk milli marşı olarak nitelendirdiği Büyük Doğu Marşı'ndan alır. Kısakürek, Büyük Doğu dergisini çıkarmaya başladığı dönemde kendi deyimiyile “sanatının muhtaç olduğu toplumu yağurma heyecanı ve sosyal mücadele ruhu” (Kısakürek, 2005, s. 26) içinde hareket ettiğini belirtir. Ayrıca Kısakürek'in 1947'de kısa süreli olarak çıkardığı Borazan adındaki dergi de siyasi ve toplumsal eleştirilerin yer aldığı bir yayın organı olmuştur (Okay, 1987). “*Büyük Doğu, en mühim köşelerinden biri olan İdeolocya Örgüleri'nde bir gün kendi poetik davasını ele aldığı zaman her şey belli olacak. Şiir, en büyük davalarımıza bağlı, en haşmetli meselelerimizin başlıcası. Fikir yüzüğümüzün merkez taşlarından biri*” (Okay 2013, s.158-159).

Kısakürek'in yazıları ağırlıklı olarak Batılılaşma eleştirisi, İslamiyet ve milliyetçilik üzerinedir ve yazılar, Doğu'ya yönelmenin gerekliliğini vurgular. Dergi, hem edebi hem de dinî, siyasi bir nitelik taşır. Şairin 1938 yılında yazdığı Büyük Doğu Marşı, aynı düşünceyi dergiden yıllar önce ortaya koymuştur. Şiirde, Türk tarihinin en eski dönemlerine kadar geri gidilerek Oğuzlara ve bir başka deyişle Oğuz Kağan Destanı'na vurgu yapılır. Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru ilerlediği süreci anlatan destanlarda da Tanrı'nın hükümdara verdiği olağanüstü güçler, Tanrı tarafından koruma altında olunması ve kahramanlıklarla dolu bir tarih yer almakta, Türk milletinin ve hükümdarının gücü, yenilmezliği, cesareti ortaya konulur. Oğuz Türklerinin nesli, “altın” sözcüğüyle imgelenebilir ve değeri ifade edilmiştir. Kısakürek, tıpkı o günlerde olduğu gibi şimdi de aynı özelliklerin ortaya konularak kılavuzun izinden, kutsal yolundan gidilmesi gerektiğini belirtir. Kılavuz ve Büyük Doğu sözcüklerinin büyük harf kullanılarak yazılması da muhafazakâr-milliyetçi ideolojiye vurgu yapar. Kılavuzun İslamiyet olduğunu ortaya koyan şair Allah yolunda ve Doğu kültürünü temel alan, tarihine ve geleneklerine bağlı bir millet hareketi anlatılır. Şiirin son bölümü ideolojik ve lirik bir söylem içindedir. Millet, gücünü bayraktan ve bayrak uğruna şehit olanlardan alacaktır. Son bölümde yer alan 6 dizenin de ünlem işaretiyle bitirilmesi, söylemin gücünü arttırmaktadır. Geçmiş, milletin birikimini taşır. “Biz” vurgusuna önem verilen muhafazakâr ideolojide toplumların kendilerine ait kültürleri, tarihleri, sembolleri ve gelenekleri korunmalıdır. Büyük Doğu Marşı şiiriyle de bu ideoloji çerçevesinde Büyük Doğu imgesiyle Türk

tarihi ve Doğu medeniyeti yüceltilmiştir.

1947 yılında yazılan Destan adlı şiir, adında gizlenen imgelem ile Türk tarihine vurgu yapar. Destanlar, Türk milletinin tarih sahnesinde yer aldığı dönemde Türk yaşantısının ve edebiyatının en eski örneklerini teşkil eder. Milliyetçi muhafazakâr düşüncede tarih ve tarihi kahramanlıkları hikaye eden destanlar önem taşımaktadır. Bu anlamda Kısakürek'in ideolojik düşüncesinin çerçevesini de çizen şiir, kamuoyunu uyarıcı nitelikte bir söylem içindedir zira kubbemiz, karanlık olarak çizilmiştir. Toplumun içinde bulunduğu durum, fark edilememiş ve tam olarak algılanamadığından bu şiir aracılığıyla şair, kamuoyunu uyarma ihtiyacı hissetmiştir. Nesiller arası ahlaki anlayış farklılaşmış, Ona göre toplumsal ahlak bozulmuştur. Sosyal yapı, gelenekler altüst olmuştur. Her anlamda ahlaki çöküş hissedilmektedir. Şair, kutsal emanetimizi sorgular. Bize ait değerlerin, yani tarih, kültür ve geleneklerimizden mürekkep kutsal emanetin ardına düşülmesi gerekliliğini ortaya koyar.

1949 yılında yazılan Sakarya Türküsü şiirinde Necip Fazıl, milliyetçilik ile İslam bağına kurmanın yanı sıra fikir çilesini dile getirmiştir. Sakarya Türküsü, milli bir felsefeyi ortaya koyar. Kısakürek, Sakarya nehrini, tarihteki ve Anadolu'daki konumu bakımından seçmiştir. Sakarya, tarihin zaferlerin ve Anadolu'nun simgesi olarak kullanılmıştır. Muhafazakâr milliyetçi ideoloji, bu bağlamda kullanılan imgelemeyle yerini bulmuştur. Ahmet Kabaklı (2005); şiirin iki kahramanının Sakarya ve Necip Fazıl olduğunu belirtir.

Tablo 1. Necip Fazıl Kısakürek'in Milli ve Muhafazakâr İdeolojiji Konu Alan Şiirlerinde Kamuoyuna Verilen Mesajlar

Muhafazakâr milliyetçi ideolojinin bakış açısı; tarih, millet, gelenek, geçmişe bağlılık anlayışı
Türk tarihi ve Doğu medeniyetinin yüceltilmesi
Allah yolunda Doğu kültürünü temel alan bir söylem
Milli değerlerin, tarih, kültür ve geleneklerden mürekkep kutsal emanetin önemi

Kısakürek'in şiirlerinde bir kanaat önderi profili ortaya koyarak kamuoyu oluşturma özelliği görülmektedir.

4.2. İslamiyet'i ve Metafizik Konuları Ele Alan Şiirlerin Analizi

İslamiyet konusunu işlediği şiirlerinde Kısakürek, İslamiyet'in evrenselliğini dile getirmesinin yanı sıra belli bir devrin, zamanın, ülkenin, coğrafyanın sınırları içinde yer almayı anlatır. Necip Fazıl; Hakk'a inanan, kendisine bırakılan toplumsal emanetlerin şuuruna vararak Batı taklitçiliğinden ve ruh çürümesinden uzak olan, dininin davacısı, bir nesil istediğini dile getirir. Kısakürek, inandığı bu ideolojiyi çok güçlü bir söylemle ortaya koymuştur.

Benim Nefsim adlı şiirinde ise üzerinde çok durduğu bir konuyu, nefse hakim olma konusunu işleyen Kısakürek, hem bireyin hem de toplumun nefis sahibi olduğunu

düşünür. Nefse hakim olma meselesi, Kısakürek'e göre en önemli meseledir ve bu noktada da şiir, Kısakürek'in felsefesini yansıtmaya bakımından değer taşır. Nefse hâkim olamamak, bireyi de toplumları da Allah yolundan uzaklaştıracaktır. Çağın tüketim toplumunun nefsin tuzağı içinde olduğu düşündürülmektedir. Nefis, insanın kendini bulması yolundaki engeldir, maddenin esiri olan "pazar toplumunun" simgesidir. Bireyi, metalaşma/ nesneleşme/şeyleşme sürecine, nesneleşmek suretiyle bilincini, maneviyatını, dinini ve benliğini kaybetmeye iten bir tuzaktır.

1977 yılında yazdığı İlaç adlı şiirinde her derde deva olabilecek tek ilacın İslam olduğunu bir kez daha dile getirmiştir. İlaç imgesi, İslam'ın şifa kaynağı olduğunu, hastalıkları iyileştirdiğini dile getirir. Kısakürek, Allah'ın ve İslam dininin dışında her şeyin bâtil olduğu inancıyla insanın Tanrı'nın sırlarını araması gerektiğine inanır. Böylece ruh, canlılığını koruyacak ve dinamik kalacaktır. Şiir, Necip Fazıl'ın Tanrı yolunda hizmet etmek amacıyla eser veren bir fikir adamı olduğunu anlatır.

Tablo 2. İslamiyet ve Metafizik Konuları Ele Alan Şiirlerde Kamuoyuna Verilen Mesajlar

Şiirin amacı, Allah'ı aramaktır.
Benlikten, metalaşmadan kurtularak ruhu ve Tanrı'yı aramak amaçlanmaktadır.
Her derde deva olabilecek ilaç, İslam dinidir.

Necip Fazıl'ın ideolojisi, onun sanatını takip eden birçok şaire ilham vermiştir. Bu şairler arasında öne çıkan isimlerden biri olan Sezai Karakoç'un poetikasında Kısakürek izleri ağırlıklı olarak görülür. Karakoç'un metafizik kavramı üzerine yaptığı tanımlama, benzer yapıyı somut olarak ortaya koyar. Bu yaklaşıma göre metafizik; İslâmiyet temelinde ele alınır. "*Mutlak âlemin, bu dünyadan görülen bir manzarası*" olarak tanımlanarak Tanrı ve âhret inancına vurgu yapılır (Karakoç, 1997: 6; Akt. Turna, 2014: 217). Kısakürek'in İslam ve metafizik temalı şiirlerinde de bu yaklaşımla ve muhafazakâr ideolojiye uygun bir söylem ile kamuoyuna mesaj verilmiştir. Kısakürek'e göre sanatın amacının mutlak hakikati aramak olduğu düşünülürse şiir de şair de her şartta din temeline ihtiyaç duyacaktır. Bu bağlamda da "*Anladım işi; sanat Allah'ı aramakmış*" sözleriyle kamuoyuna verdiği mesajı ortaya koyar.

4.3. Doğu-Batı Meselesini Konu Alan Şiirlerin Analizi

Kısakürek (2000), şairliğinin özelliklerini, Şair adlı şiirinde şöyle ifade eder: "Ben şairim, gaibi kurcalayan çilingir; Canlı cenazelerin başında Münker-Nekir" Bu dizelerden de anlaşıldığı gibi gaibi kurcalayan şairin topluma mesaj aktarma görevi vardır. Necip Fazıl'a göre; "*Şair, evinin, kılığının, sokağının nizamından, insan, cemiyet ve her türlü dünya nizamına kadar bütün merkezleriyle hayatı kucaklayan bir kürsü sahibidir*" (Ekiz, 1982, s. 41). Doğu-Batı adlı şiiri 1982 yılında yazan şair, bu şiirinde Büyük Doğu fikrini pekiştirir. Kısakürek'e göre Batı, Do-

ğu'yu kendi yaşam tarzına özendirmektedir. Necip Fazıl'a göre Batılı burjuva sınıfı, Doğu toplumunu; mazide yaşayan, ilim ve eleştiriden uzak, sadece dine inanan ve ispat amacı olmayan, akılcılıktan uzak görmektedir. Şair, bunun aksini ortaya koyarak her şeyin, en önemlisi de ruhun Doğudan geldiğinin altını çizer. Doğunun maddeye, Batının da ruha sırtını çevirdiği fikrindedir. Kısakürek'e göre ruh da mucize de şiir de Doğudadır.

Heywood (2010)'un da ortaya koyduğu gibi muhafazakâr ideolojide toplum, geçmişten geleceğe uzanan organik bir yapıya sahiptir. Bu noktada da tarihin, geleneklerin, kendi kültürümüze ait aile yapısının ve hayat tarzının korunması gerekir. Şiir, manevi eksikliği dile getirerek yozlaşmanın ve bunalımların bundan kaynaklandığını ifade eder. Kısakürek, Marks ve Engels'in fikirlerinin yanı sıra metafizik düşmanı felsefe okullarını da eleştirmiş; maneviyattan uzaklaşmanın, ruhun unutulmasının toplumsal bir sorun olduğunu ifade etmiştir. Üslubu keskin ve serttir. Kısakürek, maneviyatın Doğuda olduğunu vurgular.

Kısakürek'e göre 20. asırda dünya iki kutuplu ideolojinin hegemonyası altındadır. Kısakürek, Dünya Savaşları sonrasında sanayileşmeyle ruhun kaybedildiğini, dengelerin bozulduğunu düşünür. Madde-ruh ve modernite ile metafizik arasındaki çatışmayı imgeleriyle şiirlerinde dile getiren şair; madde ile ruh arasındaki tezatla bireyin ruhsal dönüşümünü anlatmıştır (Karabulut, 2015).

Tablo 3. Doğu-Batı Meselesini Konu Alan Şiirlerde Kamuoyuna Verilen Mesajlar

Batı taklitçiliğinden ve ruh çürümesinden uzak bir nesil istenir.
Emperyalizm ve sosyalizm karşıtlığı anlatılır.
20. asırda Dünya toplumlarının iki kutuplu ideolojinin hegemonyası altında oluşu eleştirilir.
Din ve manevi değerler yerine meta, makine, sanayinin ön plana çıkarılması eleştirilir.
Ruh kaybedilmiştir ve onu İslâmiyet kurtaracaktır. Ruh da mucize de şiir de Doğudadır.
Manevi değerler ve erdemler kaybedilmemelidir.
Toplumlara ait gelenekler korunmalıdır.

Necip Fazıl Kısakürek, Doğu-Batı meselesini ele aldığı şiirlerinde kamuoyuna Doğu kültürünün Batı kültüründen üstün olduğu mesajını verir. Batı taklitçiliğinden uzaklaşılması gerektiğinin altını çizer. Hem emperyalizme hem de sosyalizme karşı Doğu'yu yüceltir. Muhafazakâr ideoloji anlayışı temelinden yola çıkarak maneviyatın önemini altını çizer ve maneviyatın da ancak Doğu'da olduğunu aktarır. Ruh, İslâmiyet kurtaracaktır.

Şairin ilahî idrak emanetini temsil ettiğini, bu anlayıştaki şairlerin topluma yön verebileceğini belirten Kısakürek'e göre; "Şiir, bir cemiyetin topyekûn his ve fikir hayatını tefahhus ve murakabe eden başlıca rasat merkezidir ve ışıkları daima tam ve müstakil bir fert menşurundan süzülmediği hâlde münhasır ferdilikle hiçbir alakası yoktur" (Kısakürek, 1989, 487; Akt. Bozdoğan, 2014, s.5).

Kısakürek, şiir-toplum ilişkisinin çerçevesini genişletmiş, sanatın dünyaya açılan noktalarına doğru yol alarak şairin toplumsal işlevi üzerinde durmuştur. Ona göre şair, "en mahrem fikri şiirden ve en has şiiri fikirden süzmeye başlayınca" toplum için bir kanaat önderi niteliği taşır (Kolcu 2009, s.50). Necip Fazıl, kendi ifadesi ile kendini "fildişi kuleden kendisini azat ederek" toplum meselelerine eğilmiş bir kanaat önderi olarak kamuoyu oluşturmuştur.

5. SONUÇ

Halkla ilişkiler uzmanının kamuoyu oluşturma, mesaj aktarımı, tanıtım ve reklam çalışmaları gibi iletişim çalışmaları planlayabilmesi için disiplinler arası bakışa sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda İletişim Fakültelerinde, dil ve edebiyat başta olmak üzere bilim, kültür, sanat alanlarına dair derslerin müfredatta yer alması ve bu derslerde edinilen bilgilerin Halkla İlişkiler çalışmalarında ne şekilde kullanılacağına yönelik çalışmalar yapılması, alana zenginlik katacaktır. Pazarlama iletişiminin kalıplaşmış yaklaşımlarının kamuoyu üzerinde yarattığı sıradan etkiyi, bu şekilde ortadan kaldırmak mümkündür. Bu sayede kültürel bir temele dayanan Halkla İlişkiler çalışmaları yapmak ve iletişim çalışmalarının kalitesini arttırmak mümkün olacaktır.

Çalışmanın örnekleminde yer alan Necip Fazıl Kısakürek'in kamuoyuna mesaj aktarımında şiir sanatını iletişim aracı olarak tercih etmesi örneğinde açıkça görüldüğü gibi bu yöntem, güçlü ve kalıcı bir iletişim yöntemidir.

İdeolojik mesajlar; kamuoyunda düşüncenin tutunmasını sağlar. Bu mesajlar doğal bir şekilde ve evrensel bir üslupla verildiğinde düşünceler de farkında olmadan yerleşir. Şiir, bu görevi yerine getirdiği için ideolojik mesaj aktarımında bir araç olarak kullanılmıştır. Necip Fazıl Kısakürek, kamuoyuna vermek istediği mesajları şiiri aracılığıyla aktarmıştır. Kısakürek, şiirlerinde ağırlıklı olarak din meselesini ele almıştır. Kısakürek, eserlerinde millî- muhafazakâr ideolojinin özelliklerini ortaya koymuştur. İdeolojik mesaj içeren edebî eserlerde; toplumu bilgilendirmek, ona farkındalık kazandırmak suretiyle kamuoyunu bilinçlendirmek amaçlanır. Kısakürek de bir kanaat önderi sıfatıyla bu işlevi yerine getirir. Kamuoyu oluşturma faaliyetleri ekseninde disiplinler arası bir bakışa sahip olan Halkla İlişkiler uzmanlarının sanat, edebiyat ve şiiri kitle iletişim aracı olarak kullanması, hedef kitlede kalıcı etki yaratacaktır. Bu durum, Necip Fazıl Kısakürek örnekleminde ortaya konulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Althusser, L. (2014). İdeoloji, devletin ideolojik aygıtları. (A. Tümerterkin. Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Batur, E. (1979). Şiir ve ideoloji. İstanbul: Derinlik Yayınları.
- Bozdoğan, A. (2014). Necip Fazıl'ın ütopyasında şiir ve şair. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38 (1), 1-10.
- Chomsky, N. ve Barsamian, D. (2001). *Propaganda and the pub-*

- lic mind. conversations with noam chomsky*. Cambridge, Massachusetts: South End Press.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29 (1), 101-120.
- Eagleton, T. (2011). *İdeoloji*. (M. Özcan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ekiz, O. N. (1982). *Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Elliott, R. (1996). Discourse analysis: exploring action, function and conflict in social texts. *Marketing Intelligence & Planning*, 14(6), 65.
- Erdoğan, M. (1999). Milliyetçilik ideolojisine dair. *Liberal Düşünce Dergisi*, 4(15), 89-98.
- Gökalp, E. (2007). Milliyetçilik: kuramsal bir değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 279-298.
- Habermas, J. (2007). *Kamusal iletişimin yapısal dönüşümü*. (T. Bora & M. Sancar, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Harries, O. (2004). Muhafazakârlığın anlamı. (M. Boşnak, Çev.). *Liberal Düşünce Dergisi*, 34, 91-101.
- Hasdemir, Asrak, T. (2007). *Kamusal iletişimde bilgi edinme hakkı*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Heywood, A. (2010). *Siyasi ideolojiler*. (A. K. Bayram vd., Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Kabaklı, A. (2005). *Şairler sultanı Necip Fazıl*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Karabulut, M. (2015). İmge kavramı ve Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde imge. *Turkish Studies*, 10 (4), 603-618.
- Kısakürek, M. ve Ak, S. (2005). *Doğumunun 100.Yılında Necip Fazıl Kısakürek*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2000). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2009). *Necip Fazıl'ın poetikası*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Kükreler, Ö. (2011). Kamuoyu ve halkla ilişkiler. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 17, 194-197.
- Mardin, Ş. (1976). *İdeoloji*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Moran, B. (2007). *Edebiyat kuramları ve eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Neumann, N. E. (1996). *Kamuoyu ve suskunluk sarmalının keşfi*. (M. Özkök, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Okay, O. (1987). *Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Okay, O. (2013). *Poetika dersleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Özipek, B. B. (2004). *Muhafazakârlık akıl toplum siyaset*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Peltekoglu, F. B. (2016). *Halkla ilişkiler nedir*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Sönmez, S. (2012). Dünden bugüne milliyetçilik: Küresel dünyada yükselen sesler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (3), 117-136.
- Smith, A. D. (2004). *Milli kimlik*. (B. S. Şener, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Turna, M. (2014). Sezai Karakoç'un 'Edebiyat Yazıları'. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49(49), 215-241.
- Tokluoğlu, C. (2013). Ziya Gökalp ve Türkçülük. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68 (3), 113-139.
- Van Dijk, T. ve ark. (2003). *Söylem ve ideoloji*. İstanbul: Su Yayınları.
- www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 27.08.2015